עד: המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

רבינו גרשום

בר אמוראי. אומן שיודע לשוט על פני המים: ובעי לשמטיה לאטמיה. שביקש להתוך יריכו. זרק ליה חלא מן החול של שפת הים ובדה. ואיכא דאמרי חומץ. שתעבוד בו חבלה: אתהפיכו מיא לדמא. מרוב הדם שהיה נדול הרבה: פתחנא ונקיבנא. מיניה חלבא וגיד הנשה: איחלם אטמא. שנתחברה יחד כדמעיקרא: עשבא דסמטרי. של סם חיים: נוטרי דריתמא. שאין כבין מהרה: ארזילי דימא. ראמים: ליותן נחש ברית. שמקיף ומסבב את כל העולם כולו כבריח: נחש עקלתון. שמתעקל סביב העולם: פריש לקרא ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה על ליתן ברית זה הזכר כאשר עשה על ליתן נחש עקלתון שהיא נקבה: וצינן את הנקבה. שלא תתאוה לשום זכר: הנה נא כתו במתניו. זה הזכר שאינו מזריע: ואונו בשרירי בטנו. זו הנקבה שלא ילדה. ומקשי' אמאי צינן את הנקבה לגבי בהמות וניעבד הנך דבהמה כהנך דכוורי ואמאי צינן הנקבה. ומשני משה"ה הרגה דפריצות דכוורי נפיש מן דבהמה. ואע"ג דמצننין לה אתיא להזקק. ואי בעית אימא משה"ה הרגה דכיון דכתיב ליותן זה יצרת לשחק בו בהדי נקבה לאו אורח ארעא למיהוי עם שכינה: ובלע כל מימות שבעולם. שהכניסם בתוך שלך כמו שכתב למעלה כל הנחלים הולכים אל הים: אימתי בהמות בהררי אלף בטוחים. שלא ימותו בשעה שיגיח ירדן אל פיהו של ליותן שכל זמן שהוא חי בטוחין הן בחיים: כי הקב"ה על ימים יסדה. לארץ ישראל: לעשות

שמגיע לפיו של ליותן. ואינו מתערב בכל אותן מים כדמוכח בברא"שית רבה דקאמר וכי מעשה נסים הוא אמר רבי יוחנן אל תתמה הדין ירדנא דעבר במי עברית ולא מתערב: **ארבעה** נהרות הן ירדן וירמוך קידומיון ופינה. ומ"ת דתנן בסמ' פרה (פ"ח מ"י) דקידומיון ופינה פסולין למי חטאת מפני שהן מי נגיס ומיימי לה בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) וכיון דקרי להו מי נגיס משמע שאינן נובעין והכא משמע שנובעין דקרי להו נהרות וי"ל נהרות נובעין הן ולפי שמי נגיס מתערבין בהן פסולים למי חטאת לפי שאינן לדופין במחמת שמתערבין בנגמיס ואין מיותן מיות גמור וכ"ת מפרש דפסלינן משום דאין כאן מים חיים אל כלי דעפר וטיט מעורב בהן מחמת שהן מי נגיס ומפסיקין בין מים לכלי: פליגי

בר [6]אמוראי לאתויה ורגש ובעי לשמטיה לאטמיה ושדא זיקא דחלא ונחת נפק בת קלא אמר לן מאי אית לכו בהדי קרטליתא [7]דדביתהו דר"ח בן דוסא דעתידה דשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי רב יהודה [8]הינדוא משתעי זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזינן ההוא אבן טבא דהוה הדיר לה תנינא נחית בר אמוראי לאתויה אתא תנינא [9] קא בעי למבלע לה לספינתא אתא [10] פישקנצא פסקיה לרישיה אתהפיכו מיא והוו דמא אתא תנינא חבריה שקליה ותליה ליה וחיה הדר אתא קא בעי בלעא לספינתא הדר אתא ציפרא פסקיה לרישיה שקלוה לההיא אבן טבא שדיוה לספינתא הוה הני ציפרי מליחי בהדן אותבינהו עלייהו שקלוה ופרחו להו בהדה ת"ר מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה והיה ר"א ישן ור' יהושע נעור נזדעזע ר' יהושע וננער ר"א א"ל מה זה יהושע מפני מה נזדעזעת א"ל מאור גדול ראיתי בים אמר לו שמא עיניו של ליותן ראית דכתיב [1]עיניו כעפעפי שחר אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא והואי [2] אטמא דבשרא בהדן פתחנא ונקרינא ואנחנא אעשבי ארמיתינן ציבי חלם אטמא וטוינן כי הדדן לבתר תריסר ירחי שתא חזינהו להנהו גומרי דהוו קא מלחשי כי אתאי לקמיה דאמימר אמר לי ההוא עישבא סמטרי הוה הנהו גומרי דריתמא הוו [3]ויברא אלהים את התנינים הגדולים הכא תרגימו ארזילי דימא ר' יוחנן אמר זה לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון שנאמר [3]ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה וגו': (סימן כל שעה ירדן): אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם אף לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון זכר ונקבה בראם ואלמלי נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה הקב"ה סירס את הזכר והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר [3]והרג את התנין אשר בים ואף [4]בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם ואלמלי נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה הקב"ה סירס הזכר וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר [5]הנה נא כחו במתניו זה זכר ואונו בשרירי בטנו זו נקבה התם נמי ליסרסיה לזכר וליצננה לנקבה דגים פריצי וליעביד איפכא אימא נקבה מליחא מעלי איבעית אימא כיון דכתיב [6]לויתן זה יצרת לשחק בו בהדי נקבה לאו אורח ארעא הכא נמי לימלחה לנקבה כוורא מליחא מעלי בשרא מליחא לא מעלי ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש הקב"ה לבראות את העולם אמר לו לשר של ים פתח פיך ובלע כל מימות שבעולם אמר לפניו רבש"ע די שאעמוד בשלי מיד בעט בו והרגו שנאמר [7]בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב אמר ר' יצחק ש"מ שרו של ים רהב שמו ואלמלא מים מכסין אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר [8]לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו' כמים לים מכסים אל תקרי לים מכסים אלא לשרה של ים מכסים ואמר רב יהודה אמר רב ירדן יוצא ממערת פמיים תניא נמי הכי [9]ירדן יוצא ממערת פמיים ומהלך בימה של סיבכי ובימה של טבריא ומתגלגל ויורד לים הגדול ומתגלגל ויורד עד שמגיע לפיו של ליותן שנאמר [9]יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו מתקיף לה רבא בר עולא האי בבהמות בהררי אלף כתיב אלא אמר רבא בר עולא אימתי בהמות בהררי אלף בטוחות בזמן שמגיח ירדן בפיו של ליותן (סימן ימים גבריאל רעב) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מאי דכתיב [10]כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל ואלו הן שבעה ימים ימה של טבריא וימה של סדום וימה של חילת וימה של חילתא וימה של סיבכי וים אספמיא וים הגדול ואלו הן ארבעה נהרות ירדן וירמוך [10]וקידומיון ופיגה כי אתא רב דימי א"ר יונתן עתיד גבריאל לעשות

קניגיא

כר אמוראי. אדם שיודע לשוט במים: כעא לשמטיה לאטמיה. שביקש לתתוך יריכו: **זרק ליה חלא.** חומץ וכרת מרימו: **למיסדא ביה.** להלמיע בו: **וחזינן ההיא אבן טבא.** לתוך המים והדרא ליה תנינא: ה"ג **אתא ההוא תנינא רגע וקבעי למבלע לספינתא אתא פושקנצא** עורב נקבה **וקטעיה לריסיה דתנינא אתהפיכו מיא והוו דמא** מרוב דם שהיה גדול הרבה **הדר בעי לנבעיה לספינתא אתא ההוא פושקנצא וקטליה ואזיל כר אמוראי ושקליה לההיא אבן טובה ואלינהו לגבהו ליפרי.** לגוזלות אם ימות ואזיו ופרסו לתן: **בהדה.** בהדי ההיא אבן: **נודעזע.** מלא מרלה: **אתאנא ונקרינא.** מיגה אלב וגיד הנשה: **אלם.** שנתחברה יחד כמתחלה: **אמאי.** עשב שמחבר כלאמרינן בהמקבל (ב"מ דף קז:) ובאלו עוריפות (חולין דף נד.) **דעבד ליה** סמטרי וחיי: **דריתמא.** רומס שאין נחליו כמים מהרה: **ארזילי דימא.** לאמיס **שמים** (ד' ה) (ולכיגו מנגאל פירש לויתן): **נחש בריח.** הוא ליותן זכר וזקוף הוא כבריח: **עקלתון.** ליותן נקבה שמקיף את כל העולם: **זכר ונקבה בראם.** דלכתיב (ישעיה מ) נחש בריח ונחש עקלתון: **מחריבין את כל העולם.** שיהו להן ולדות הרבה גדולים שמחריבין את העולם: **סירס את הזכר.** שלא יזקק לאחר דגים. א"נ דלא ליהוי ליה לער תאוה: **שנאמר והרג את התנין.** סיפא דהאי קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה (וגו') [הוא] ומדלא כתיב ויהרוג וכתיב יפקוד קדרים הכי והכי משמע ליה קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה על ליותן נחש בריח לעתיד לבא כאשר עשה אל ליותן נחש עקלתון שהרי הרג את התנין אשר בים משמע ימי בראשית: **בהמות בהרי אלף.** פסוק הוא בתהלים במזמור לאסף [ג] כי לי כל חיתו יער בהמות בהרי אלף ע"ש ברועה אלף הרים בכל יום: **כחו במתניו.** שלא הטיל זרע מימיו: **ואונו בשרירי בטנו.** שלא ילדה. ולעיל מייתי כתיב בחיות הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך וגו': **התם נמי.** גבי ליותן לנגנה לליותן נקבה ואמאי הרגה: **דגים פריצי.** שלא מהניא בהו ציונן: ה"ג **ואכבע"ל כיון דכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו.** ואמרינן במסכת ע"ז (דף ג:) [1]שעה רביעית יושב ומשחק עם ליותן: **הכא נמי לימלחה לבהמה נקבה.** ומה בלע להמיותה ולגנה: **ובלע כל מימות.** כדי שתראה היבשה: **די שאבלע מים שלי.** דלהכי כתיב[2] והיה אינון מלא שבולע אותם: **רגע הים.** לשון שכירה: **מפני ריחו.** שהוא מוסרח לפי שמת ולבך הים מסריח: **אל תקרי לים מכסים.** שהרי הים עצמו מים הוא: **אימתי בהמות בהרי אלף בטוחות.** שלא ימותו כל שעה שיגיח ירדן לפיו של ליותן לכל זמן שהוא חי בטוחין הן כמו כן: **כי הוא.** הקב"ה על ימים יסדה לארץ ישראל:

קניגיא

מסורת הש"ס

(6) [גי' הערוך כפרך מד כ' אמוראי ועמ"ש בס"ד ר"ה כב. על הגליון]. (3) [גי' הערוך הנדוראה מרגום של ירמלמי של ויסמנו מחמילה מן המדבר ובס"י בקדושין כב: מתב רב יהודה הנדיסה מתרגם כוסין]. (3) [בכורות נח. ע"ש]. (7) [בכלדרין ה: פרה פ"ח מ"י. (5) כס"ל מיי. (1) [ל"ל שמות רבינומות]. (1) [קהלת ל].

תורה אור השלם

1 עִטְּשׁוּתָיו תָּהֵל אוֹר וְעֵינָיו כַּעַפְעַפֵּי שָׁחַר:
איוב מא י

2 וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב:
בראשית א כא

3 בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְיָ בַּחַרְבּוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדוֹלָה וְהַחֲזָקָה עַל לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִחַ וְעַל לִוְיָתָן נָחָשׁ עֹקְלָתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם:
ישעיהו כז א

4 כִּי לִי כָּל חַיְתוֹ יָעַר בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אֶלֶף:
תהלים נ י

5 הִנֵּה נָא כֹחוֹ בְמָתְנָיו וְאֹנוֹ בִּשְׁרִירֵי בִטְנוֹ:
איוב מ טז

6 שָׁם אֳנִיּוֹת יְהֹלֻכוּן לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֵק בּוֹ:
תהלים קד כו

7 בְּכֹחוֹ רָגַע הַיָּם וּבִתְבוּנָתוֹ מָחַץ רָהָב:
איוב כו יב

8 לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת יְיָ כַּמַּיִם לְיָם מְכַסִּים:
ישעיהו יא ט

9 הֵן יַעֲשֹׁק נָהָר לֹא יַחְפּוֹז יִבְטַח כִּי יַגִּיחַ יַרְדֵּן אֶל פִּיהוּ:
איוב מ כג

10 כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ:
תהלים כד ב

גליון הש"ס

גמ' **הדביתהו דר"ח** בן דוסא בר'. עי' בהרמ"ם פ"ל דגיטין פי' מו:

הגהות הב"ח

(6) גמ' אתא תנינא רגש קא כני יסו': (ב) שם אתא פושקנצא ספקיה ליסו הדר אתא קא כני למיבלע לספינתא הדר אתא ההוא פושקנצא ספקיה לריסיה (שקלי' וכו' לספינתא) תא"מ. וע"ב ס"א שקלה לההיא אבן טבא ופרח בהדה נפלה ההיא אבן טבא בספינתא: (ג) שם וטיל דנפיל בהדן מתמא ונקרינא מינה ואנאינא אעשבי אלמיתינן ציבי אילאם אטמא וטוינן כל"ל וכן בר"ש"ס: (ד) ר"שב"ם ד"ה ארזילי וכו' שנים הם"ד ותמ"ב תה"ד ורבי יוחנן אמר זה לויתן נחש בריח:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com